

N:o 8.

Af Herr A. Gumælius: Angående ändring i 12 § af Kongl. Förordningen den 21 Mars 1862, om kommunalstyrelse i stad.

I motion (N:o 127) vid 1871 års lagtima riksdag, hvilken emellertid då icke hann att behandlas, tillät jag mig anföra åtskilliga skäl för en fågradig röstskalas användande vid stadsfullmäktigval samt erinrade, hurusom stadsfullmäktiginrättningen, på penningaröstnings grund, redan kommit en god del af det kommunala lifvet i våra medelstora och större landsortsstäder att domna bort och hotar att alldeles förqväfva detsamma. En sådan följd af en välvillig lag är icke heller så underlig, då mängden af dessa städers medborgare, hvilka dock fordom egde rätt att på allmän rådstufva säga sin mening och deltaga i omröstning, nu förhindrats att med den så kallade "kommunala sjelfstyrelsen" taga någon annan befattning, än den hvart fjerde år dem förunnade, att med svaga röster, som föga förmå att göra sig gällande, söka inverka på utkorandet af stadsfullmäktige, samhällets maktfullkomlige förmyndare, som utan tillräcklig redovisningsskyldighet förfoga öfver myndlingens egendom och, än mer, kunna binda honom i ekonomisk tvångströja för all hans tid och för hans barns. Färska talande exempel på sådant förhållande kunde till öfverflöd anföras, men sådant torde knappast behövas. De äro kända.

Borttagandet af all annan kommunal sjelfstyrelserätt än en rösträtt utan synnerlig användbarhet har emellertid, i förening med det obestriddiga sakförhållandet, att efter komunallagarnes införande utgifterna och skatterna i de flesta städer betydligt ökats, på åtskilliga håll flerdubblats, utan att denna stegrings orsaker framstått tydliga för de icke invigde, mångenstädes alstrat missnöje eller försöfning, misstro eller likgiltighet, der det förr fanns trefnad och kommunalt lif. Och i detta fall befinna sig verkligen våra städers invånare — för att en gång afven från denna sidan begagna ett ofta hört uttryck — på "ett lutande plan", som kan bringa ofärd. Tidsförhållandena, klokheten, billigheten synas mana att något miu-

ska lutningen, att söka komma, om ej på jern mark, åtminstone på en mindre halsbrytande.

Så vida icke giltiga motskäl förefinnas!

Viktigast af dessa motskäl skulle vara det, att en rubbning af den kommunala rösträtten i städerna vore ognad att "förrycka Första Kammaréns grund". Haltlösheten af ett sådant påstående tror jag mig i min ofvan återropade fjolårs-motion ha ådagalagt och inskränker mig att dertill hänvisa, nu endast anmärkande, att sådan "förryckning" redan blifvit af Riksdagens båda Kamrar och Kongl. Maj:t genom rösträtts ändring försökt och ovådlig befunnen.

Vidare har man invändt, att kommunens så kallade själfstyrelse har så många materiella intressen att taga vara på, och att därför den, som mera skattar, bör få mera rösta, på det att icke han, som föga skattar, må kunna ålägga den för hög inkomst taxerade alltför olidliga bördor.

Men denna farhåga är icke berättigad, och fast heldre kunde motsatsen låta höra sig; ty det är en känd sak, att inom våra stadskommuner krafven på anslag oftast komma från deras sida, hvilka föra talan på grund af höga debetsedlar, och att sparsamheten, någon gång kanske nog långt drifven, gemenligen förordas företrädesvis af sådana personer, för hvilka äfven det minsta tillägg å debetsedeln, om än blott af några få öre, är betungande. Och det lär vara öfverflödigt erinra, hurusom — med hänsyn till skattegrunden, till den personliga och till den smygande eller så kallade indirekta beskattningen — den som erlägger 1 riksdalers bevillning i själfva verket skattar förhållandevis fullt ut så mycket, som den, hvars debetsedel å 100 riksdaler efter nu gällande lag berättigar till hundra-faldig rösträtt.

Och för öfrigt behöfva icke de, som nu i våra landsortsstäder valt sig själfva eller låtit välja sig till stadsfullmäktige, något "skydd" af en nära obegränsad rösträtt. De fleste af dem böra antagas redan genom förmögenhetens eller bildningens inflytande vara tillräckligt framstående i sina små samhällen att kunna, om de icke äro rent af ovärdige eller oskicklige, påräkna att ihågkommas med det medborgerliga förtroendet, utan att behöfva af egen makt tillägna sig detsamma. Om än i följd af en liberal förändring några nye skulle komma in och om äfven de undre samhällslagren finge i sin stads styrelse en och annan med deras önsknings och behof förtrogen målsman, kan sådant blott bidraga till flersidigare behandling af kommunens angelägenheter; och för fullmäktige själfve måste det — jag upprepar denna anmärkning — blifva angenämare att veta sig vara till sina platser kallade genom sitt samhälles förtroende, att i verkligheten vara stadsfullmäktige, icke blott penningefullmäktige; att uppehållas af det verkliga, icke af det tillkonstlade förtroendet.

Till stöd för det yrkande, jag går att vördsamt framlägga, ber jag också få anföra, att likartade, mer eller mindre vidtgående framställningar från många håll blifvit tid efter annan gjorda och att allt tyder på, att dermed kommer att

fortfara, tills målet vinnes och en kommunal rösträttsreform genomföres. Att från flera städer petitioner, försedda med mångtaliga namn, nedlagts inför tronen, tolkande sina samhällens längtan efter rättelse af detta missförhållande; att enskilda föreningar uttalat sig i samma syftning; att på offentliga möten beslutats den förklaring, att en kommunal rösträttsreform är ett af våra viktigaste önskningsmål; att till och med flera af dessa möten lifligt förordat lika rösträtt åtminstone vid val, för alla de röstberättigade; detta allt behöfver blott i kort-het erinras. Så är det ock känt, att inom sjelfva riksförsamlingen, från den första tiden efter kommunallagarnes införande och intill nu, sådana förslag aldrig sakenats. Redan vid 1865—1866 års riksdag väcktes inom borgare- och bondestånden tre särskilda förslag om sådan ändring i den färska lagen, att röstmaximum, graderade skalor eller lika rösträtt måtte tillämpas i kommunala angelägenheter. År 1867 uppgick antalet af dylika motioner till fem, år 1868 till fjorton, 1869 sex (af 13 motionärer), 1870 fem, 1871 tre (af hvilka ett par, en för stad och en för land, tillkommit efter aftal mellan liktänkande riksdagsmän.)

Såsom yttermera vittnande om kommunernas egen åsigt i ämnet, torde få anföras, att den riksdagsmannavalordning, som stadgar lika rösträtt, allestädes motogs med ofantligt öfvervägande bifall, och att de stadskommuner, som haft anledning skaffa sig tidsenliga borgmästarevalordningar, i de flesta fall skyndat begagna sådant tillfälle att antaga graderade skalor eller lika rösträtt.

Så är exempelvis, enligt mig tillhandakomna meddelanden från förtroende-män eller tjänstemän i de särskilda städerna, händelsen med Kalmar, Karlskrona (valordning af år 1864?), Skeninge och Wexjö (1869), hvilka antagit lika rösträtt;

Sala (1871), Westerås (1865) och Örebro (1868), hvilkas röstskalor äro 3-gradiga; (En af dessa, nemligen Sala, har icke på papperet, men i verkligheten 3-gradig skala. Der har man nemligen förmedlat penninge- och personlighets-grunderna sålunda, att röstskalan är på penninggrund 5-gradig, hvartill för hvarje valman kommer en personlig röst. Sålunda har ingen mindre än 2 och ingen mer än 6 röster, hvilket ju närmast motsvarar 1 till 3 röster, eller 3-gradig skala.)

Landskrona (1869), Lindsberg (1871) och Sundsvall (1871) med 5-gradiga skalor;

Jönköping (1867) och Kristinehamn (1866) som antagit 6-gradiga skalor;

Karlshamn (1869) med 10-gradig skala;

Linköping (1867) med "graderad skala", utan att dock gradtalet uppgifvits.

Så äro äfven i Askersund och Lund med flera städer, enligt hvad tidningarne meddelat, graderade skalor under de sednaste åren antagna. I många städer bibehålles ännu det gamla valsättet, som uppgifves stödja sig på förordningar, bref, resolutioner, försäkringar och så vidare af åren 1720, 1723, 1731, 1743, 1751, 1755, 1758, 1762, 1766 och 1798 samt 1806 och 1809 (äfvensom, i hvad särskildt angår Eskilstuna, på stadganden af år 1816, 1832 och 1833). Men i mån som dessa gamla förordningar skola framletas för att tillämpas, skrifver man heldre nya valordningar och då följer

man med sin tid och antager för borgmästareval graderad skala eller lika rösträtt. Ett enda undantag i detta afscende har jag under forskningar i ämnet fått mig bekant, nemligen beträffande staden Grenna, hvilken så nyligen som 1862 föresatt sig med valordning, men ändock bibehållit debetsedelns riksdalerstal såsom röstgrund.

Med kunskap om det här anförda och med någon kännedom om förhållandet i våra landsortsstäder vågar jag det påstående, att, om den kommunala sjelfstyrelsen vunne den måttliga utsträckning, att det tillätes städer, som lyda under stadsfullmäktige, att sjelfva bestämma valgrund för stadsfullmäktigval, skulle många af dem skynda att tillägna sig graderade skalor eller lika rösträtt. Röstmaximum, högre eller lägre, torde deremot ha ringa utsigter att antagas af kommunerna sjelfva.

Af det förestående framgår, att jag betraktar lika rösträtt ofvanför det kommunala "strecket" vara rättvis och ofarlig; men redan den grad af billighet, som ligger i en graderad skala såsom en förmedling af två stridiga grundsatser, skulle helt visst i landsortsstäderna mottagas med tillfredsställelse, och jag tillåter mig alltså föreslå:

att Riksdagen för sin del ville besluta sådan ändring i § 12 af Kongl. Förordningen om kommunalstyrelse i stad, att vid stadsfullmäktigval rösterna må beräknas efter en graderad skala.

Beträffande gradernas antal, har jag, såsom riksdagsman från Örebro, att stödja mig vid ett uttalande af ett särskildt för den kommunala rösträttsfrågans behandling derstädes hållet offentligt möte, i hvilket, jemte många andre, jemväl flertalet af stadens penningvalde fullmäktige deltog. Der uttalades, efter öfverläggning, den enhälliga mening, att, om det än icke, såsom flere närvarande ifrågasatte, vore skäl begära en lika rösträtt vid stadsfullmäktigval, så vore dock en 3-gradig skala ett önskningsmål, hvartill alla kunde ansluta sig. Redogörelsen här ofvan i fråga om borgmästareval tyckes ej motsäga denna mening om lämpligheten af 3-gradig skala såsom en medelväg. Må det då tillåtas mig i år, liksom förlidet år, hemställa,

att röstskalan blir 3-gradig.

Hvad åter sjelfva graderingen angår, är den — det må gerna erkännas — en smakfråga. Man kan, såsom jag tillföre tillåtit mig föreslå, tilldela dem, som i bevillning skatta 15 riksdaler eller derunder (och hvilka sålunda åtnjuta skatteafdrag), en enda röst, men tillerkänna de högre beskattade 2 till 3 röster med skilnad dem emellan vid till exempel 50 riksdalers bevillning. En sådan gradering användes exempelvis vid borgmästareval i Örebro, hvaremot i Westerås den lägre begränsningen flyttats från 15 till 10 riksdaler. Möjligen kunna andra gränspunkter anses mera lämpliga. För att härvidlag i någon mån lemna en ledning för omdömet bifogas en samling siffergrupper från städer af olika storlek och i skiljda lägen. Deruti upptages antal af dem, som i bevillning erlägga 10 riksdaler

eller derunder, och dem som betala mera, intill 15 riksdaler, intill 50, intill 75 och slutligen öfver 75 riksdaler. Det skulle ha fört för långt i vidlyftighet att göra än flera indelningar; men för den händelse, att en första grads begränsning nedanför 10 skulle anses lämplig, har jag särskildt för Örebro bifogat 10 underafdelningar nedifrån upp till 10 riksdalers bevilning.

Hemställande, att indelning vid fyllda 15 och 50 bevilningsriksdaler måtte för de vid allmän rådstufva röstberättigade antagas såsom graderingsbegränsning vid stadsfullmäktigval, anhåller jag slutligen vördsamt hos Lag-Utskottet, till hvilket motionen torde hänvisas, att, om Utskottet finner förslaget i hufvudsak antagligt, den till ändring ifrågasatta paragrafens nya ordalydelse måtte af Utskottet föreslås, samt att Utskottet, om 3-gradig skala vinner dess tillstyrkande, men gränserna vid 15 och 50 riksdaler anses mindre lämpliga, måtte finna sig oförhindradt föreslå andra hållpunkter, som kunna vara bättre passande.

Arvid Gumælius.

Häruti instämma:

Victor Rydberg. Ernst Leijer.

Ol. Wikström. J. W. Dahl.

Bilaga*).

Stadens namn.	Antal personer som betala i bevillning t. o. m.				
	10 R:dr.	10,01—15.	15,01—50.	50,01—75.	mer än 75.
Arboga	522	24	36	6	11
Eskilstuna	422	22	60	5	8
Falun	1,023	43	95	19	8
Grenna	243	9	17	1	2
Haparanda †.	106	8	34	4	3
Jönköping	739	75	203	47	40
Karlshamn	575	40	97	11	11
Karlskrona	1,849	118	299	44	16
Kristinehamn	387	20	63	5	11
Landskrona	668	58	87	14	16
Lindesberg	111	13	18	2	-- —
Linköping	992	73	132	24	22
Luleå	295	24	44	6	7
Malmö	3,738	196	373	93	132
Nora	182	9	34	4	4
Norrköping	2,115	149	274	54	83
Nyköping	389	29	82	13	6
Sala	469	23	35	1	4
Skeninge	170	8	14	1	1
Sköfde	248	18	43	7	4
Sundsvall	1,004	62	122	23	30
Söderhamn	1,052	34	97	10	15
Umeå	387	25	88	7	9
Westerås	549	52	90	14	19
Wexjö	410	30	81	17	13
Wisby	917	54	136	14	14
Ystad	1,021	33	88	21	25
Örebro**)	1,349	72	155	23	29
Östersund	277	20	67	7	5

*) Dessa uppgifter hafva med förekommande välvilja och genom vederbörande riksdagsmäns benägna bemedling, meddelats af 5 borgmästare, en drätselkammarmästare, en